

Gazdik Gyula

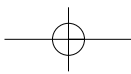
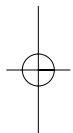
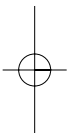
Stratégiai erővonalak változása az izraeli-palesztin rendezési folyamatban (I.)

A hidegháború utáni korszak egyik legfontosabb nemzetközi eseménye az arab–izraeli békefolyamat ismételt napirendre kerülése volt. Az eredmények azonban a jelentős diplomáciai erőfeszítések ellenére jócskán elmaradtak a várakozásoktól. A háromrészes tanulmány első-sorban az izraeli–palesztin viszonyról foglalkozik, s arra keresi a választ, hogy a stratégiai szempontok, biztonságpolitikai megfontolások a rendezési folyamatban milyen szerepet játszottak. Az írás részletesen körüljárja, hogy ezek a tényezők miként befolyásolták az úgynevezett oslói korszak tárgyalásait, a második intifáda nyomán előtérbe került elképzeléseket és a palesztin államiság kérdését. Az elemzés úgyszintén kitér a regionális hatalmi erőviszonyokban, az Egyesült Államok közel-keleti politikájában bekövetkező változásokra.

Az izraeli–palesztin rendezési folyamat regionális feltételrendszerében a 21. század elején számottevő változások mentek végbe. A legfőbb determináló tényező a terrorizmus elleni háború volt, mely az afganisztáni iszlámista rezsim után, 2003 tavaszán az iraki baaszista rendszer megdöntését eredményezte. Az amerikai külpolitika alakítására 2001 szeptembere után nagy befolyással bíró neokon agytröszt a térség átforgalmazása szempontjából különösképp az iraki hatalmi váltásnak már a kilencvenes években nagy jelentőséget tulajdonított. Ezt a felfogást Bush elnök is magáévá tette, sőt egy 2003 novemberében tartott beszédében odáig ment el, hogy kijelentette: a „Közél-Kelet szívében egy szabad Irak megteremtése vízváltástól lesz a globális demokratikus forradalomban”. Az elnök a háború előtt úgy vélte, hogy az iraki átalakulás nagyban elősegítheti a reformokban érdekelt, a terror ellen fellépő palesztin erők hatalomra kerülését, az Izraellel való végleges rendezési tárgyalások megkez-

dését, egy demokratikus palesztin állam létrejöttét, és az arab–izraeli béke megteremtését. A történelem azonban a leegyszerűsített forgatókönyveket alaposan átirta, a várt gyors iraki konszolidáció elmaradt, az itteni folyamatok más irányba fordultak. Az izraeli–palesztin rendezést szolgáló elképzelések sem realizálódtak: az amerikai ihletésű útiterv 2003 őszére zsákutcába került, ezzel megnyílt az út az egyoldalú izraeli rendezési elképzelések érvényesítéséhez.

Az elnök, legalábbis a nyilvánosság előtt, mindvégig rendületlenül hitt az iraki vállalkozás sikerében, a szakértők körében azonban a közel-keleti politikát érintő bírálatok mindinkább szaporodtak. Még a háború időszakában megjelent, figyelemre méltóbb kritikus írások közé tartozott a *Brookings Institute* vezető elemzőjének, Philip H. Gordonnak a 2003 tavaszán napvilágot látott tanulmánya, mely megkérdőjelezte, hogy Irak amerikai megszállását az arab világban hosszabb távon el

fogják fogadni. Naivnak nevezte azokat az elképzeléseket, hogy ebben a mesterségesen létrehozott államban, ahol korábban ennek semmi tradíciója nem volt, az egész régióra kiható demokratikus átalakulást lehet végrehajtani. Túlságosan is optimistának tartotta azokat a várakozásokat, hogy az iraki rendszer bukása után a palesztinok és arab világbeli támogatóik meghajolnak az USA és legfőbb térségbeli szövetségese, Izrael akarata előtt. Szerinte Bush a retorikán túl többet is tehetne egy palesztin állam létrejötte érdekében: nem pusztán a palesztinokat kellene a reformok végrehajtására serkenteni, hanem – főleg a településpolitika terén – az izraeli oldalon is jelentős változásokra kellene ösztönözni.

A Bush második elnöki ciklusában megjelent, nagy visszhangot kiváltó írások közül Richard N. Haassnak, a befolyásos *Council on Foreign Relations* elnökének a *Foreign Affairs*-ben 2006 végén megjelent tanulmányát lehetne kiemelni. A szerző, aki Bush elnökségének kezdetén a külügyminisztérium politikai tervező részlegének vezetője volt, beszédeiben még 2002 végén is kárhoztatta a korábbi kormányzatokat azért, hogy a demokratizálás kérdésének nem szenteltek kellő figyelmet. De az iraki háború befejezése után lemondott, mivel nem értett egyet az elnök környezetének elgondolásaival. Ebben az írásában kijelentette, hogy nem egészen húsz esztendővel a hidegháború befejezése után „Amerika korszaka” leáldozott a Közel-Keleten. A demokratikus értékek térnyerését elősegítő, prosperáló időszak bekövetkeztéhez fűződő remények illuzórikusnak bizonyultak. Az USA befolyásának gyengülését elsősorban a 2003-as iraki háborúnak tulajdonította, mely a hatalmat tradicionálisan kézben tartó, az Iránnal szemben ellensúlyt képező, szunnita kisebbségi elit uralmának megdöntését eredményezte. Ezt követően

a szunnita-síita ellentétek az egész térségben felerősödtek. Irak a terroristák egyik bázisává vált, erősítvén a térségben azokat a véleményeket, melyek a demokrácia bevezetését a káosszal azonosították. Az Egyesült Államok tekintélyvesztésének másik fő oka szerinte az arab-izraeli békefolyamat összeomlása volt, de az említett két fontos tényező mellett az átalakulásban a politikai iszlám megerősödése, a globalizáció és az információrobbanás kihatásai is jelentős szerepet játszottak.

Tanulmányában egy jövőkép felvázolására is vállalkozott. Úgy vélte, hogy befolyásának csökkenése ellenére Amerika továbbra is a legfajsúlyosabb külső hatalmi tényező lesz a térségben, de más országok, mint például Kína, Oroszország és az EU, a korábbinál jelentősebb befolyásra tesznek majd szert. Egy sok vonatkozásban kiszámíthatatlan, új Közel-Kelet kialakulásával kell számolni, melynek erőterét mindinkább a helyi hatalmi mozgás alakítja. Szerinte a folyamatokat meghatározó regionális szereplő két nem arab állam, Irán és Izrael lesz. Ez utóbbi a térség egyetlen nukleáris hatalma, a legütőképesebb hadsereggel, s a világ élvonalába tartozó gazdasági ágazatokkal rendelkezik. Ugyanakkor többirányú biztonsági kihívással kell szembenéznie, a 2006-os libanoni háború a stratégiai pozícióit gyengítette, ami tovább romolhat, ha Irán szintén nukleáris fegyverrel fog rendelkezni. Haass nem látott semmi reményt arra, hogy az izraeli-palesztin békefolyamat belátható időn belül valami áttörést hozhat, de szükségesnek ítélte, hogy az adminisztráció a tárgyalások újrafelvételére megfelelő javaslatokkal felkészüljön. Sőt odáig is elment, hogy az amerikai megbízottaknak a 2006. januári palesztin választásokon győztes Hamással való konzultációit sem tartotta volna szentségtörésnek: ha annak idején a

Sinn Féin embereivel is tárgyaltak, akkor ezt a jelen esetben is meg tudnák tenni. A szerző figyelmeztetett arra, hogy a Közel-Kelet még évtizedekig a világ egyik feszültséggel terhes zónája marad. Haass előrejelzése sok vonatkozásban helytállóan bizonyult, igaz, írása a regionális folyamatokra főképp az iraki események prizmáján keresztül tekintett, ennél fogva más fontos ellentétforrásokat, az ezzel összefüggő amerikai politikát természetesen nem volt mód alaposabban körüljárni.

Ahogy a cím is jelzi, a stratégiai összetevők változásait, az érdekek ütközését a jelen tanulmány az izraeli–palesztin viszonyon keresztül próbálja érzékeltetni. E relációban a rendezés jövőbeli kilátásai ma még borúsabbak, mint Haass írásának megjelenésekor voltak. Jichak Rabin izraeli miniszterelnök és Jasszer Arafat palesztin vezető 1993. szeptemberi washingtoni kézfogásakor a jelenlévők közül senki nem gondolt arra, hogy a rendezést szolgáló oslói folyamat egy újabb intifádába torkollik. A 2000 őszen kezdődő, több mint négy évig tartó összetűzéseknek palesztin oldalon közel 3500, izraeli részről több mint 1000 halálos áldozata volt, s több tízezer főt tett ki a sebesültek száma. Ez felülmúlta az 1987 decembere és 1993 szeptembere közt lezajlott első intifáda veszteségkrónikáját: az ekkor lezajlott összecsapásoknak több mint 1000 palesztin, izraeli oldalon pedig közel 100 áldozata volt. A második, vagy ahogy sokan hívják, az al-Aksza-intifáda időszakában az összecsapások és az izraeli hadsereg szisztematikus romboló akciói következtében a Palesztin Nemzeti Hatóság (PNH) biztonsági–közigazgatási infrastruktúrája gyakorlatilag szétesett, Arafat palesztin vezető pedig az izraeli hadsereg 2001 végéig Rámalláhban elszigetelte. Az összetűzések közvetlen és közvetett kihatásai na-

gyon súlyos gazdasági–szociális következményekkel jártak. A Világbank 2004 őszi összesítése szerint az intifáda előtti utolsó évhez képest az összetűzések és az izraeli területlezárások következtében a palesztin gazdaság válságos helyzetbe került: a GDP 23 százalékkal, az itt élő palesztinok átlagjövedelme egyharmadával csökkent, a munkanélküliek száma a munkaerő egynegyedére növekedett, a lakosság közel fele a szegénységi küszöb alatt élt. A világgazdasági változások és az intifáda kihatásai következtében ezekben az években az izraeli GDP átlagos növekedése is látványosan visszaesett, 2001–2002-ben negatív előjelűvé vált. A növekedés az évtized derekán vált ismét dinamikussá, de ennek jelentős társadalmi ára volt. A politikai következményeket tekintve a két intifádát követő időszak nagyban különbözött egymástól: az első utat nyitott a két állam-megoldásnak, a második pedig az egyoldalú izraeli rendezést tette meghatározóvá. Mind a kettőnek megvoltak a katonai–stratégiai okai, az alábbiakban az elemzés első része ezeket az összetevőket főként izraeli aspektusból vizsgálja, a 2005-ös gázai kivonulásig.

Az izraeli stratégiai prioritások változása az oslói folyamat kezdetéig

Az izraeli katonai tervezés hosszú időn át főként a konvencionális hadviselés szempontjaiból, az arab hadseregekkel vívandó háború lehetőségéből indult ki. Az 1948-as államalapítás utáni konfrontációk során Izrael a legnagyobb sikert 1967-ben érte el, amikor addigi területének négyszerese került a fennhatósága alá. A hatnapos háború Izrael stratégiai pozícióit a környező államok rovására radikálisan megváltoztatta,

a Libanonnal határos régiót kivéve minden irányból biztosította a régóta áhított „stratégiai mélységet”. (A cédrusok országában az 1982-es libanoni háborút követően fejlődött be a kis földközi-tengeri állam mintegy tíz százaléka kiterjedő izraeli biztonsági zóna kialakítása.) A területfoglalásokkal a politikai cionizmus expanzív szakaszának csúcspontjához érkezett. A nagyobb terület birtoklása azonban az előnyök mellett számos gonddal is járt. David Rodman izraeli diplomácia- és hadtörténész szerint ezzel nehezebbé vált a potenciális veszélyt megelőző (*preventive*) és a küszöbön álló fenyegetés elhárítását szolgáló (*preemptive*) háborúk megindítása. Az elsősre a szuezi, a másodikra az 1967-es háborút hozza fel példaként. Ugyancsak számos új probléma jelentkezett azazal, hogy nagyszámú, főként palesztin populáció került izraeli ellenőrzés alá.

Az Egyesült Államokkal való kapcsolatok szorosabbá válása, az 1973-as negyedik arab–izraeli háborút követő regionális fejlemények lehetőséget adtak a konvencionális kihívások körének szűkítésére. A megoldás egyáltalán nem volt új, mivel a „megfelelő stratégiai ár” ellenében történő területfeladás gondolata, mint lehetőség, már közvetlenül a hatnapos háború után komoly megfontolás tárgyát képezte az izraeli kormánykörökben. A történelem iróniája, hogy e tekintetben a Rubicont végül is a keményvonalas jobboldali politikus, Menáhem Begin lépte át, aki miniszterelnökként 1978-ban aláírta a Camp David-i keretegyezményeket, majd a következő év márciusában az Egyiptommal való békeszerződést. A diplomáciai kapcsolatok felvételéért – biztonsági garanciák ellenében – visszaadta Kairónak az 1967-ben elfoglalt Sínai-félszigetet. Ezzel a katonailag legerősebb arab országot gyakorlatilag kikapcsolta a konvencionális veszélyforrások

közül. A cionizmus revizionista vonulatához tartozó, az irányzatot több vonatkozásban is radikalizáló kormányfő az új helyzetet igyekezett a megszállt területek feletti ellenőrzés kiterjesztésére felhasználni. Különösen szembetűnő volt e tekintetben a ciszjordániai zsidó települések létrehozásának felgyorsítása. A következő lépésre másfél évtizeddel később, 1994 őszén került sor, amikor Vádi Arabában aláírták az izraeli–jordániai békeszerződést. Noha az 1967 utáni időszakban a Nyugat-barát ammáni királyi kormány részéről kellett a legkevésbé támadástól tartani, izraeli részről elvileg nem zárták ki az itteni rendszer esetleges összeomlásának negatív következményeit, egy Jordánián keresztül történő iraki támadásnak a lehetőségét. A békeszerződéssel azonban ez utóbbinak az esélye még inkább csökkent. Ugyan nem sikerült az összes szomszédos országgal a rendezést tető alá hozni, de az egyiptomi, jordániai relációban kötött megállapodások, a növekvő haditechnikai rés azt jelentették, hogy a szomszédos államok részéről a klasszikus értelemben vett háború megindításától gyakorlatilag nem kellett tartani.

Israel biztonságérzetét nagyban erősítette, hogy már a hatvanas években nukleáris fegyverrel rendelkezett, s a régióban egyedülálló helyzetét azóta is állandósítani törekszik. A mindenkorai kormánypolitika minden eszközzel igyekszik megakadályozni, hogy az ország szűkebb vagy tágabb biztonsági környezetében valamely hatalom nukleáris fegyvert fejlesszen ki. A szándék komolyságát bizonyította 1981 júniusában az a vakmerő akció, amikor az izraeli légi erő gépei lebombázták a Bagdad melletti Oszirakban épülő atomreaktort.

Az ugyancsak a nem konvencionális hadviselési körbe tartozó alacsony intenzitású konfliktusok eleinte alárendelt szere-

pet játszottak. Kezelésük során a követendő taktika az volt, hogy válaszcsepást mértek a szomszédos országok főként hátr menti célpontjaira, ahonnan a gerilla beszivárgás történt. Ezzel akarták „rászorítani” az illető állam kormányát arra, hogy akadályozza meg a támadásokat. E konfliktusok azonban, különösen az 1973-as negyedik arab–izraeli háború után nagyban felerősödtek, s fokozatosan a legnagyobb biztonsági kihívássá váltak. E periódusban a támadások többségét a libanoni bázisokról kiinduló palesztin gerillák hajtották végre. A helyzetet még bonyolultabbá tette az iráni segítséggel létrehozott Isten Pártja (Hezbollah) nevű libanoni síita szerveződésnek az 1980-as években történő megjelenése. A csoportosulás nemcsak a libanoni polgárháború, hanem az izraeli biztonsági zóna elleni támadások aktív részesevé vált. A Hezbollah iráni, libanoni és szíriai támogatással a polgárháború 1989-es lezárása után is folytathatta akcióit a biztonsági zónában lévő izraeli, dél-libanoni erők ellen.

Az alacsony intenzitású konfliktusokban minőségileg új szakaszt nyitott az első palesztin intifáda 1987. decemberi kirobbanása. A gázai és ciszjordániai összetűzésekkel ugyanis az események súlypontja az ország által ellenőrzött területen belülré került. Az összetűzések elhúzódása potenciális veszélyt jelentett az egész társadalom stabilitására nézve, még akkor is, ha a konfliktus egyelőre nem az 1967. júniusi határon, az úgynevezett zöld vonalon belül zajlott. Az 1992-es választások után hatalomra került Rabin-kormány számára mind egyértelműbbé vált, hogy a megmozdulásokat nem lehet pusztán katonai eszközökkel kezelni, s mindenképp politikai megoldást is kell találni. Úgy vélték, hogy a megszállt területeken egy palesztin autonómia, majd megfelelő feltételek esetén egy állami entitás létre-

hozása konszolidálhatja a biztonsági helyzetet. Ehhez az Öböl-válság után ismét napirendre került a közel-keleti rendezés, az 1991 őszen kezdődő, az ENSZ BT 242. és 338. számú határozataiból, a területet békéért elvből kiinduló madridi folyamat kedvező feltételeket biztosított.

Természetesen az irányvonalváltás nem lett volna elképzelhető a nemzetközi és regionális feltételrendszerben végbement változások nélkül. A hidegháborús korszak lezárulása, a Szovjetunió szétesése, a regionális szereplőknek az új helyzethez való alkalmazkodása mellett fontos szerepet játszott, hogy a palesztin politikában jelentős átalakulás ment végbe. A Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) legfelső döntéshozó szerve, a Palesztin Nemzeti Tanács (PNT) 1988. novemberi algíri ülése többek közt elfogadta az ENSZ BT említett kulcsfontosságú határozatait, ezzel közvetve elismerte Izrael létét, s emellett elhatárolódott a terrorizmustól. Ugyancsak jelentős változás volt, hogy a képviselőtestület a korábbiaktól eltérően az önrendelkezési jog gyakorlását csak az 1967-ben megszállt palesztin területekre, azaz Ciszjordániára, a Gázai övezetre és Kelet-Jeruzsálemre tartotta érvényesnek. Ezzel a maga részéről zöld utat adott a két állam-megoldásnak, de az igazsághoz hozzátartozik, hogy a PNT „embrionális formában” 1974 nyarán egy ilyen határozatot már elfogadott.

Az oslói időszak

A madridi folyamat során az első áttörés az izraeli–palesztin tárgyalásokon következett be. A kölcsönös elismerést követően 1993 szeptemberében a két fél képviselői Washingtonban aláírták az *Elvi nyilatkozat az átmeneti önkormányzattal kapcsolatos szabályozásokról* című dokumentumot, melyet

a sajtó és a szakértők röviden csak Osló–1 egyezménynek nevezték. Ez utalás volt Izrael és a PFSZ képviselőinek titkos norvégiai találkozására, melynek eredményeként a nyilatkozat megszületett. Újabb hosszú alkudozássorozat végén, két évvel később, ugyancsak az amerikai fővárosban aláírták a *Nyugati Partról és a Gázai övezetről szóló átmeneti izraeli–palesztin megállapodást*, közkeletűbb nevén az Osló–2 egyezményt. A vaskos dokumentum részletesen szabályozta az autonóm entitás működését. Létrejött a Palesztin Hatóság (1996-tól PNH), melynek vezetőjét, Jasszer Arafatot a tisztségében az 1996. januári választások során is megerősítették. A voksolás eredményeként megkezdhette munkáját az autonóm terület képviselőtestülete, a Palesztin Törvényhozó Tanács.

A megállapodások révén egy olyan sajátos entitás jött létre, mely az államiság számos fontos attribútumával rendelkezett. Az oslói folyamat eredményei azonban elmaradtak mind a palesztinok, mind pedig az izraeliek várakozásától. Az egyezményben rögzített izraeli csapat-átcsoportosítások zömét nem hajtották végre, s jóval kisebb terület került közvetlen és közvetett palesztin ellenőrzése alá, mint amekkorára szá-

Osló–3 egyezmény. Hosszú tárgyalási folyamat után Netanjáhu izraeli miniszterelnök és Arafat palesztin vezető 1997. január 15-én aláírta a hebroni egyezményt, mely a biztonsági feltételrendszerben eszközölt változások mellett egy emlékeztetőt is tartalmazott. Ez utóbbi dokumentum a reciprocitás elve alapján megszabta a két félnek a palesztin autonómia egyezményből fakadó, soron lévő kötelezettségeit, s ezek teljesítése után két hónappal előírta a végleges rendezési tárgyalások megkezdését. Az emlékeztetőt Dennis Ross, az USA közel-keleti koordinátora készítette. A benne foglaltak miatt a megállapodást több szakértő is Osló–3 elnevezéssel illette.

mítottak. A megszállt területeken folytatódott az izraeli településpolitika, a végleges rendezés témáiról (Jeruzsálem és a zsidó települések jövője, menekültkérdés, vízmegosztás, határok, speciális biztonsági problémák stb.) egyetlen megállapodás sem született. Így lehetetlenné vált egy palesztin állam létrehozása, melyről eredetileg azt gondolták, hogy az 1994 májusában kezdődő öt éves autonómia lejártá után nem sokkal reálissá válhat. Noha az öt év leteltéhez közeledve Arafat az államiság egyoldalú deklarálásával fenyegetőzött, de végül „hagyta magát meggyőzni”. Az autonóm státusz, igaz, egyre mostohább feltételek közepette, 1999 májusa után is tovább folytatódott.

Az izraeliek számára az oslói egyezmények nem hozták meg azt a biztonságot, melyet az egyezményekről vártak. Szerepet játszottak ebben a PNH-t irányító palesztin nacionalisták fundamentalista riválisai, az Iszlám Ellenállási Mozgalom (Hamász) és az Iszlám Szent Háború (Iszlám Dzsihád) nevű szervezetek által végrehajtott merényletek, az autonóm hatóságokkal való biztonsági együttműködésben időről időre jelentkező működési zavarok. Miként az 1996. szeptemberi alagútháború tapasztalatai is, amikor a vallási érzületükben magukat sértve érző palesztinoknak az izraeli katonaság elleni fellépéséhez a PNH rendőri állományának számos tagja csatlakozott. Sok izraeli nem hitt abban, hogy a palesztin követelések maximumát az 1967-ben megszállt Gáza, Ciszjordánia, s Kelet-Jeruzsálem jelentené, amit Arafat és környezete nemzetközi fórumok előtt is gyakorta hangoztatott. Úgy vélték, ha a szóban forgó területeken vagy azok nagy részén létrejön egy palesztin állam, nincs garanciája annak, hogy a későbbiekben nem fognak majd fellépni a belső izraeli régiókra támasztott ígérettel.

A rendezési folyamat a Likud Párt vezetete jobboldali koalíció 1996. májusi győzelmé után még inkább lelassult. Az időszakban, 1997 januárjában kötött Osló–3 egyezmény már a reciprocitás elvét tette a rendezési folyamat fő motorjává, mely alkalmas volt az izraeli stratégiai érdekek fokozottabb érvényesítésére. A cionizmus revizionista vonulatához tartozó miniszterelnök, Benjámín Netanjahu óriási energiát fektetett abba, hogy időt nyerjen, s eközben a megszállt területeken, közülük is elsősorban Kelet-Jeruzsálemben és Ciszjordániában, még egyértelműbb helyzetet teremtsen. Nemzetközi nyomásra nem tudta megkerülni, hogy az autonómiaegyezmény végrehajtásáról ne kössön újabb megállapodást a palesztinokkal. Az 1998 őszén született Wye Plantation-i egyezmény végrehajtására azonban az izraeli belpolitikai fejlemények miatt a következő év májusában hatalomra került Barak-kormány időszakában került sor. Netanjahu az oslói folyamat lelassítása mellett úgy gondolta, hogy a végleges rendezési témákról egy „Camp David-i típusú” tárgyalássorozaton kellene megállapodni, s ezeken a kulcsfontosságú stratégiai érdekeket meg kell kísérelni a palesztinokkal elfogadtatni. Egy ilyen fórum Netanjahu idejében végül is nem jött létre, kormánya pedig jóval a mandátumának lejártá előtt megbukott.

A kormányfői székben őt felváltó Ehud Barak is eljutott a végleges rendezési témákról szóló koncentrált tárgyalások gondolatáig. Ebben segítségére volt Clinton amerikai elnök is, aki két elnöki ciklus után szeretett volna valami látványos külpolitikai eredménnyel távozni a Fehér Házból. Az izraeli–palesztin megegyezés tető alá hozásával, melybe oly sok energiát investált, kétségkívül beírta volna a nevét a történelembe. Nem is szólva arról, hogy egy esetleges áttörés nagy segítséget nyújtott

volna az általa támogatott demokrata jelöltnek a választási hadjárat utolsó szakaszában. A 2000 júliusában nagy sietve előkészített Camp David II csúcstalálkozó azonban Jeruzsálem és a menekültkérdés megoldatlansága miatt kudarccal végződött. Baraknak jóval rugalmasabb javaslatok voltak, mint annak idején Netanjahunak. A munkapárti politikus izraeli viszonylatban lélektani határon próbált átlépni azzal, hogy az alkufolyamatban Kelet-Jeruzsálem vonatkozásában hajlandó volt egyfajta osztott szuverenitásról tárgyalni. A mind kisebb parlamenti támogatottsággal rendelkező kormányfő szándékai azonban túl soknak tűntek az izraeli, s kevésnek a palesztin közvélemény számára. Barak, aki elődjéhez hasonlóan kísérletet tett a Szíriával való megegyezésre, még a Camp David-i tárgyalások előtt, májusban kivonta az izraeli erőket a libanoni biztonsági zónából. Az evakuálás végrehajtása kormánya programjának része volt, a májusi időzítés mégis meglepetést keltett. A közvélemény ugyan mind nehezebben viselte a libanoni jelenlét emberáldozatokban egyre növekvő árát, sokan mégis aggodalmaskodtak, hogy nem lesz-e ennek demonstratív hatása a palesztinokra.

A második intifáda hatása a rendezési stratégiára

A második intifáda kirobbanását követően az alacsony intenzitású konfliktusok a korábbiaknál jóval nagyobb méreteket öltöttek. A palesztin merényletekre a szelektív likvidálás, egy-egy iszlámista vagy nacionalista fegyveres csoport vezetéséhez tartozó személy meggyilkolása, a palesztin rendőri–közigazgatási infrastruktúra módszeres rombolása volt a felelet. A Saron vezette nemzeti egységkormány 2001

márciusában történt hivatalba lépése után az izraeli katonai akciók is egyre kiterjedtebbé váltak, ennek során az Izraeli Védelmi Erők (IDF) rendszeresen behatoltak a PNH közvetlen ellenőrzése alatt álló területekre. Az oslói folyamatot kezdetől elhibázzottnak tartó, revizionista eszmeiségű kormányfő korábbi megnyilatkozásaiban többször is utalt arra, hogy a térségen belül kétféle fejlődési irány küzd egymással: az egyik a demokráciára, modernizációra alapozott új Közel-Keletet akar teremteni, a másik pedig az ezt tagadó iráni, iraki, szíriai „radikális iszlámista és szekuláris totalitárius rezsimok” alternatívája, melyek erőre, tömegpusztító eszközökre támaszkodva egy merőben új geopolitikai környezetet akarnak kialakítani. Ezek a törekvések elkerülhetetlenül konfrontációhoz kell, hogy vezessenek. Az arab–izraeli békefolyamattal kapcsolatban Saron sokszor aláhúzta, hogy országa nem térhet vissza az 1967. júniusi határok mögé, s a több mint háromezer éve a zsidó nép fővárosának tekintett Jeruzsálem hovatarozása soha nem lehet vita tárgya. Úgy vélte, palesztin relációban a rendezési folyamatot a reciprocitás elvére kell alapozni, és ő is úgy gondolta, hogy az időtényezőnek döntő jelentősége van. Ezért először egy hosszabb időre szóló átmeneti megállapodást kell kötni, s ha a másik oldalon ténylegesen pozitív irányba haladnak a dolgok, akkor lehet a zsidó állam biztonságát messzemenőig szem előtt tartó végleges rendezésről tárgyalni.

A szeptember 11-i fordulatot, a terrorizmus elleni háború megindulását követően az izraeli rendezési stratégiában jelentős változások mentek végbe. Saron a PNH-t a terrorizmus egyik fő támogatójának, Arafatot pedig a palesztin Oszama bin Ladennek nevezte. Arra hivatkozva, hogy a másik oldalon nincs megfelelő tárgyalópartner, a korábbi tárgyalásos megoldás he-

lyett az egyoldalú rendezést állította előtérbe. Ehhez most a nemzetközi környezet is jó kiindulási feltételeket teremtett. Az Egyesült Államokkal ugyan átmeneti feszültséghez vezetett, hogy az afganisztáni háború előestéjén, a muszlim világban várható negatív visszhang ellensúlyozására 2001. október 2-án Bush – az amerikai elnökök közül elsőként – beszélt egy palesztin állam létrehozásának szükségességéről, s ezt novemberben az ENSZ-közgyűlés ülészakán is megismételte. Hamarosan kiderült azonban, hogy kijelentése csak a retorika szintjén maradt, s ténylegesen a későbbiekben is keveset tett egy palesztin állami entitás létrejöttének előmozdítására.

Bush elsődlegességet tulajdonított az izraeli biztonsági szempontoknak, a PNH megreformálásának. Ez Saron számára lehetővé tette az átfogó katonai megoldást, majd pedig egy új status quo egyoldalú kialakítását. Egy súlyos Hamász-merénylet követően, „a terrorizmus gyökereinek felszámolása” ürügyén 2002. március végén *Védőpajzs*, majd júniusban *Kijelölt ösvény* néven elindított ciszjordániai hadműveletek során az izraeli erők megszállták a főbb stratégiai pontokat, s tartós jelenlétre rendezkedtek be az autonóm területeken. Ezt követően, 2002 júniusában bejelentették, hogy a terroristák Izraelbe történő behatolásának megakadályozása, a júdeai, samariai zsidó telepések fokozott védelme érdekében megkezdik egy „biztonsági válaszfal” építését. Az ötletet az adta, hogy korábban a Gázai övezet és Izrael között már építettek egy „biztonsági kerítést”, s ezt a fizikai akadályt effektívnek ítélték. A jórészt az 1949-es tűzszüneti vonaltól keletre húzódó, jelenleg már több mint 700 kilométeresre tervezett ciszjordániai építményt, melyet a Hágai Nemzetközi Bíróság 2004. júliusi, nem kötelező erejű állás-

foglalásában illegálisnak minősített, sokan Izrael valamikori keleti határának tekintik. Saron korábban nem nagyon lelkesedett az ötletért, mely konfliktushelyzetben nehezítheti az izraeli erők felvonulását. Többen figyelmeztettek arra, hogy a terrortámadások kiküszöbölését nem lehet pusztán az építménnyel kivédeni, ehhez fenn kell tartani bizonyos katonai jelenlétet a „válaszfaltól” keletre.

A biztonsági rendszer építése kapcsán a gondolkodásban óhatatlanul is előjön a cionizmus revizionista irányzata atyjának, Vlagyimir Zsabotyinszkijnek (1880–1940) a „vasfal” koncepciója. Az orosz származású cionista vezető annak idején azt írta, hogy a palesztinai zsidó közösségnek az ellenséges környezetben „vasfallal” kell körülvennie magát. De ezen ő nem fizikai építményt, hanem egy katonai erőt értett, amely képes megvédeni az itteni zsidó közösséget; meg tudja törni az arabok szélsőséges csoportjainak ellenállását, ami lehetővé teszi majd olyan mérsékelt erők előtérbe kerülését, amelyek hajlandóak lesznek a kompromisszumra. Saron is erőre támaszkodva próbált új realitásokat kialakítani. Közben figyelemmel kellett lennie fő patrónusának, az Egyesült Államoknak az érdekeire, mely az iraki háború megindításával az egész régióban új feltételrendszert próbált teremteni.

Az iraki háború fogadtatása, az útiterv megszületése

A jeruzsálemi kormányzat az afganisztáni tálib rendszer ellen indított háborúhoz hasonlóan támogatta a hosszú ideje az egyik legnagyobb regionális ellenfélnek tartott Szaddám Huszein megdöntésére irányuló amerikai katonai lépéseket. De a döntéshozók között, valamint a közvéleményben

sokan kételkedtek az amerikai neokonzeratív politikusok ama meggyőződésében, hogy az iraki vállalkozás fontos szerepet játszik majd az arab társadalmak gyors demokratikus átalakulásának előmozdításában. Jonathan Spyer, a herzlíjai *Gloria Center* kutatója, aki a Saron-kormány tanácsadójaként is tevékenykedett, tanulmányában ehhez hozzáfűzi, sokan már eleve félték attól, hogy a felfordulás nem a térség gyenge liberális csoportjainak, hanem a radikális iszlámista csoportoknak kedvez. Egyúttal emlékeztetett arra is, hogy a közel-keleti társadalmak jórészt zárt rendszerek, fő ideológiai orientációs irányzatnak továbbra is a nacionalizmus és a politikai iszlám tekinthető, mely Izrael létezéshez való jogát elutasítja. Szerinte a 2003-as háború anélkül módosította a térség stratégiai erőviszonyait, hogy „a regionális politika jellegében mélyebb paradigmátikus változás történt volna”. Úgy vélte, hogy a háború az izraeli veszélyérzet főbb motiválói, az erre történő reagálás jellegét nem változtatta meg. Őva intett attól, hogy az iraki háborúnak a palesztin ellenállásra gyakorolt kihatásait túlértékeli. A bagdadi rendszer bukása csak az öngyilkos mérénylők családjának történő pénzügyi átutalásokat szüntette meg, a fegyveres csoportok támogatási forrásait szerinte gyakorlatilag nem érintette.

Az Irak elleni háborúra készülő amerikai adminisztráció 2002 tavaszától elkezdte a palesztin–izraeli konfliktus politikai rendezését szolgáló javaslatok kidolgozását, melyek egy nagyobb térségbeli átalakítási elgondolás részét alkották. Az elképzelések, melyeket Bush elnök Powell külügyminiszter jelentésében június 24-én a Fehér Ház kertjében ismertetett, a washingtoni neokon héják, közülük is elsősorban Cheney alelnök elgondolásait tükrözték. Az elnök a terrorral szakító új vezetés megvá-

lasztására szólította fel a palesztinokat, melynek legfőbb feladata az lenne, hogy külső támogatással mélyreható politikai–gazdasági változásokat hajtson végre. Ezek a reformlépések nyitnák meg az utat egy ideiglenes határokkal rendelkező, korlátozott szuverenitású, majd három éven belül egy végleges határokkal rendelkező demokratikus palesztin állam létrehozásához. Bush csak általánosságban szólt az izraeli településpolitikára leállításának, a többi végleges rendezési téma megoldásának szükségességéről. A javaslatok az izraeli csapatoknak az autonóm területekről való visszavonását a biztonsági helyzet javulásához kötötték. A térség iszlám államaira célozva megismételte ultimátumszerű formuláját, miszerint a nemzeteknek a terrorizmus elleni háború kapcsán választaniuk kell, hogy az USA-val egy táborban, vagy az ellenkező oldalon állnak. Az elnöki nyilatkozat közvetetten utalt az Arab Liga bejrúti csúcskonferenciájára, reményét fejezve ki, hogy a biztonsági helyzet javulásával várhatóan az arab államok is teljes mértékben normalizálják a kapcsolataikat Izraellel.

A közel-keleti békefolyamatról a szeptember 11-e utáni időszakban elhangzó legfontosabb amerikai nyilatkozat Izraelben megelégedettséget, a palesztin és arab közvéleményben nagy felháborodást keltett. Az arab vezetők, akik magánbeszélgetésekben úgyszintén érzékenyen reagáltak, hivatalos megnyilatkozásaikban nem teheték meg, hogy ne zárkózzanak fel valamilyen formában a világ első számú hatalma vezetőjének értékeléséhez. Természetesen a beszédből azokat az elemeket kívánták kiemelni, melyek arab, illetve palesztin szempontból kedvezőek voltak. Arafat például, akit a beszéd név szerint ugyan nem említett, de akivel a nyilatkozat elhangzása után az amerikaiak a hivatalos kontaktust megszüntették, úgy vélte, hogy

az „új vezetők megválasztására” történő felszólítás rá nem vonatkozik. Sőt, a nyilatkozatot fontos hozzájárulásnak nevezte a közel-keleti békefolyamathoz. Washington ugyan „leírta” Arafatot, de kénytelen volt szembesülni azzal, hogy egyelőre nincsenek olyan feltételek, melyek alapján a palesztin vezető helyébe más lépjen, de remélték, hogy a helyzet a későbbi hónapokban megváltozik. Ezért amerikai részről felgyorsították azokat a háttérakciókat, melyek a PNH elnökének eltávolítását mozdíthatták elő.

A „Bush-vízió” megvalósításának menetrendjét szeptember folyamán az USA, Oroszország, az ENSZ és az EU magas rangú képviselőiből álló kvartett dolgozta ki. Végleges szövegének nyilvánosságra hozatalát Bush a palesztin politikai reform első lépcsőjének realizálásától, vagyis a miniszterelnöki intézmény létrehozásától, s egy új palesztin kormány beiktatásától tette függővé. A Mahmúd Abbász vezette kabinet parlamenti jóváhagyását követő napon, április 30-án a Fehér Ház valóban nyilvánosságra hozta a régóta várt útitervet, mely a legnagyobb meglepetést azzal keltette, hogy az első szakasz időhatárának összezsugorításán kívül semmi újat nem tartalmazott. A menetrend szerint a 2003 első feléig tartó első szakaszban került volna sor az átfogó politikai–biztonsági reformok megvalósítására, az izraeli csapatoknak az intifáda előtti vonalak mögé való visszatérésére, a palesztin választások lebonyolítására, az izraeli településpolitikára befagyasztására. A második fázisban, 2003 második felében a palesztin alkotmány elfogadása, az ideiglenes határokkal rendelkező palesztin állam létrehozása lett volna napirenden. Végül 2004–2005-ben került volna sor a végleges rendezési tárgyalások befejezésére, a végleges határokkal rendelkező palesztin állam létre-

hozására. A dokumentumban lefektetett határidők irreálisak voltak, de a tervezet mégis fontos volt abból a szempontból, hogy a reciprocitásra alapozott első szakasz után a palesztin államiség két szakaszban történő megvalósítását szorgalmazta, s a későbbi tárgyalási folyamatban ennek nagy lehetett a jelentősége. A jeruzsálemi kormány az útiterv ütemezésével nem értett egyet, de május 25-én 14 feltétel mellett elfogadta. Ezek a biztonsági és demokratizálási lépések mellett Izrael Állam zsidó jellegének elismerését, vagyis közvetve a palesztin menekültek elvi viszatérési jogáról való teljes lemondást követelték. A korlátok ellenére a döntés nagy jelentőségű volt, hiszen az útiterv elfogadása azt is jelentette, hogy a Saron-kormány volt az első izraeli kabinet, mely hivatalosan is akceptálta egy palesztin állam létrehozásának gondolatát.

A gázai elkülönülési terv és hullámverése

Saron számára egyre komolyabb dilemmát okozott, hogy az egyoldalú rendezéssel kapcsolatos elképzeléseit hogyan tudja harmonizálni az útitervvel, melynek fontosságát az amerikai külpolitika számára Bush 2003. júniusi térségbeli látogatása is aláhúzta. Az intifáda összecsapásaiban az iraki rendszer megdöntését követő szélső végé azonban az eseményeket felgyorsította. Az izraeli célzott likvidálások, a palesztin öngyilkos merényletek egy idő után tovább folytatódtak. A helyzet romlását Arafat felhasználta arra, hogy az amerikai nyomásra a miniszterelnöki székbe ültetett Mahmúd Abbászról megszabaduljon, a másik oldalon pedig Saron elérkezettnek látta az időt arra, hogy az összes zsákutcába került útiterv helyett a gázai ki-

vonulással kapcsolatos, Washington számára is megfelelően hangszerelt terveit az asztalra tegye. Döntésében a regionális helyzet alakulása is nagy szerepet játszott: az amerikai győzelem nem vezetett a biztonság javulásához, az elhúzó iraki konszolidáció erősítette benne azt a hitet, hogy a rendezést a zsidó állam biztonságának kell alárendelni.

A kísérleti léggömböket a kabinet egyik tagja, Ehud Olmert már októberben több beszédében is eregetni kezdte. Ezekben a kormányfőhöz közel álló ipari és kereskedelmi miniszter hangsúlyozta, hogy a PNH-val való tárgyalásos rendezés lehetlenné vált, s ezért egyoldalú lépéseket kell tenni. Ezeket elsősorban a demográfiai tényezőben, a Földközi-tenger és a Jordán folyó közt élő palesztin populáció gyors növekedésében rejlő veszélyekkel indokolta. Véleménye szerint alternatívaként csak az kínálkozik, hogy kivonulnak azokról a területekről, melyek nem fontosak az ország számára, s egy későbbi rendezés során amúgy is át kellene őket engedni. Ezzel lehetővé válna egy ideiglenes határokkal rendelkező palesztin állam létrehozása, ami megfelelne az útitervnek, mely iránt Izrael továbbra is elkötelezett marad. Saron megbízottai novemberben konzultációkat folytattak az amerikai adminisztráció képviselőivel a tervezett evakuálás esetleges következményeiről.

A szokásos herzlíjai konferencián december 18-án elmondott beszédében a miniszterelnök támogatásáról biztosította az útitervet, s figyelmeztette a palesztinokat arra, hogy amennyiben néhány hónapon belül nem teljesítik az ebből adódó kötelezettségeiket, izraeli részről egyoldalú elkülönülést hajtanak végre. Azt is bejelentette, hogy a ciszjordániai „biztonsági válaszfal” építését fel fogják gyorsítani. Ebben a beszédében Saron burkoltan tá-

Genfi kezdeményezés. A 2003. december elsején Genfben nyilvánosságra hozott tervezet a béke iránt elkötelezett izraeli és palesztin közéleti személyiségek két és fél éves tárgyalásának eredményeként született meg. A dokumentum a hangsúlyt a végleges rendezési témákra helyezte, melyekkel az útiterv csak általánosságokban foglalkozott. A tervezet a határok kérdésénél az 1967-es status quóból, Jeruzsálem jövője kapcsán az osztott szuverenitás elvéből indult ki. A palesztin menekültek visszatérési jogát a dokumentum nem törölte el, de szimbolikus értékűvé tette. Ugyancsak figyelemre méltó elem volt a nemzetközi tényezők garantáló szerepének felértékelődése: ezek a megállapodások betartásának ellenőrzésében és a béke megőrzésében jelentős szerepet kaptak volna. Izraeli részről a tervezet összeállítói egyértelművé tették, hogy a „biztonsági válaszfalat” le fogják rombolni.

madta a nem sokkal korábban nyilvánosságra került genfi kezdeményezést, azt a kölcsönös konszenzusra épülő megegyezés-tervezetet, melyet neves izraeli és palesztin személyiségek dolgoztak ki.

Az evakuáció tervéről a szélesebb közvélemény a 2004 februárjában a *Haaretz* című lapban megjelent Saron-interjúból szerzett tudomást. A lakosság többsége szimpatizált az elképzeléssel, de a tervezet a telepések támadásának keresztüzébe került, koalíciós válságot idézett elő, s magában a Likud Pártban is nagy megosztottsághoz vezetett. Saron pozícióját azonban erősítette a Fehér Ház támogatása. Bush az izraeli miniszterelnök áprilisi washingtoni látogatásakor lezajlott levélváltás során a saroni kezdeményezést történelmi jelentőségűnek nevezte. Az elnök az útitervből a palesztinok kötelezettségeinek teljesítését állította előtérbe, a menekültek visszatérési jogát elvileg sem ismerte el, s aláhúzta, hogy az USA erősen elkötelezett Izrael Állam biztonságának és zsidó jellegének megőrzése mellett. Hangsúlyozta, a terüle-

ti rendezésnél figyelembe kell venni, hogy az izraeli ellenőrzés alá került területeken nagy izraeli lakossági központok jöttek létre. Bush aláhúzta egy életképes, független, összefüggő területtel rendelkező palesztin állam létrejöttének fontosságát, melynek keretei közt a menekültkérdést is rendezni kell. Ugyanakkor az állam létrehozására az útitervben megjelölt 2005-ös dátumot nem is említette. A levél felháborodást váltott ki az arab világban, és a reformokban érdekelt palesztin erőket a menekültek elvi visszatérési jogának ellenzése, a nagyobb települések Izraelhez tartozásának elismerése miatt nehéz helyzetbe hozta. A 21 gázai, négy észak-szamariai település, illetve a gázai katonai bázisok kiürítéséről szóló tervet az izraeli kormány júniusban, a Kneszset pedig októberben fogadta el.

A Gázai övezet evakuálásának gondolata nem volt új dolog: Simon Peresz akkori miniszterelnök-helyettes és pénzügyminiszter már 1988-ban felvetette. A mindössze 360 négyzetkilométernyi területen 2005-ben már 1,4 millió palesztin zsúfolódott össze. Az ijesztő módon növekvő munkanélküliség, elszegényedés, a feszültség állandósulása közepette a hadsereg az itt lévő 21 településen élő mintegy nyolcezer zsidó telepes védelmét már nem tudta teljes körűen garantálni. A településeket egyre többször érték támadások, a fegyvercsempészet is mind kiterjedtebbé vált. A Hamász és az Iszlám Dzsihad emberei kezdetleges, rövid hatótávolságú Kasszám-rakétákkal az övezet menti izraeli területeket is rendszeresen veszélyeztették. A rakétatámadások, az övezet körüli kerítés alatt ásott alagúton át dobott öngyilkos merénylők 2004. márciusi akciója megkérdőjelezte a korábban nagyra értékelt biztonsági rendszer hatékonyságát. Gáza, mint ütközőövezet, a biztonsági kockázati tényezők szaporodása miatt mindinkább leértékelődött. Sokkal hatékonyabb-

nak látszott a régiót kiüríteni, s ha szükséges, akkor izraeli területről kiindulva katonai csapást mérni rá. Azt is komoly nyomás-gyakorló tényezőként lehetett felhasználni, hogy az övezet gazdasági és kereskedelmi vonatkozásban, a kulcsfontosságú szolgáltatások, az üzemanyag-ellátás, a munkalehetőségek tekintetében nagyban rá van utalva Izraelre.

A kivonulás tágabb összefüggéseiről Dov Weisglass, a miniszterelnök különleges tanácsadója a Haaretznek 2004 októberében adott nevezetes interjújában többek közt azt mondta, hogy Saron palesztin relációban egy hosszú időre szóló átmeneti megállapodás megkötésére törekszik. Minden köntörfalazás nélkül kijelentette, hogy a gázai elkülönülési terv célja a politikai rendezés befagyasztása. Ily módon meg lehet akadályozni, hogy a végleges rendezési témákról, a palesztin állam létrehozásáról tárgyaljanak. Szerinte ez utóbbinak a kérdése hosszú időre lekerül a napirendről. Hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy Amerika a nagyobb településeket Izrael részének ismerte el, s a távoli, elszigetelt településekről is csak egy későbbi általános rendezés keretében fognak dönteni. Úgy vélte, hogy jelentősebb változás addig nem fog bekövetkezni, amíg „nincs kivel tárgyalni”, s a palesztin területek „finnesítése” meg nem történik. Weisglass az újságíró némi meglepetésére az elkülönülési tervet egyfajta „formaldehydnek” tekintette Bush útterve számára. Ugyancsak érdekes volt az a kijelentése, hogy Saron Ciszjordániával, vagy ahogy ő fogalmazott, Júdeával és Szamariával ellentétben Gázát nem tekinti a nemzeti érdekek szempontjából fontos területnek. A neorevizionista eszmeiség fő képviselője, Menáhem Begin a Sínai-félsziget feladásakor még azzal nyugtatta a híveit, hogy a területet az irányzat sohasem tekintette

Nagy-Izrael részének, de Júdea, Szamaria mellett, Gáza és a Golán-fennsík is annak részét alkotja. Saron ebből a képből Gázát elhagyta, bizonyítván ezzel, hogy végeredményben a stratégiai tényező a neorevizionistáknál is prioritást élvez az ideológiai tradícióval szemben.

A vezető izraeli politikai–katonai tényezők közül nem mindenki látta a jövőre nézve Izrael számára stratégiaileg előnyösnek a gázai kivonulást. Ezek közé tartozott Móse Jaalon, aki 2002 júliusától 2005 júniusáig volt az IDF vezérkari főnöke, és a gázai döntés miatt távozott a pozíciójából. Leköszönésekor a Haaretznek adott hosszabb interjújában kifejtette, hogy a kivonulás nem fogja meghozni a várt nyugalmat, mivel a palesztinok utána valószínűleg újabb igényekkel jelentkeznek. Az intifádát nem az alacsony intenzitású konfliktusok közé sorolta, hanem háborúnak nevezte, s nem zárta ki a konfrontáció folytatódásának lehetőségét. Szerinte az egzisztenciális veszélyt Izrael számára nem Irán, hanem a palesztin kérdés jelenti. Jaalon nem tartott attól, hogy ha Iránnak atomfegyvere lesz, azt Izrael ellen fogja felhasználni. Ezzel szemben egy palesztin állam megalakulása alá is áshatja Izraelt. Az erről szóló megállapodás komoly kockázatot jelent, ha a

Finnesítés (finnlandizálás). A hidegháborús korszak nyugat-németországi politikai vitáiban megjelenő, majd a nyugati külpolitikai, politológiai szóhasználatban elterjedt fogalom. Arra a folyamatra értették, mellyel egy erősebb hatalom a befolyási övezetében lévő gyengébb politikai entitást kül- és biztonságpolitikai téren alkalmazkodásra készítet anélkül, hogy az elveszítené a függetlenségét. A történeti analógia, mely a fogalom megszületéséhez vezetett, a Szovjetunióval határos Finnországnak a szuverenitása megőrzése érdekében felvállalt külpolitikai semlegessége. A finnlandizálás a semlegesség egyik változatát is jelentette.

palesztinok nem mondanak le a menekültek visszatérési jogáról, és zsidó államként nem ismerik el Izraelt. Megfelelő feltételek nélkül a két állam-megoldás nem hozhat stabilitást, a kiút vagy egy hosszabb távú folyamat lehet, melynek eredményeként a másik oldalon bizonyos értékek elfogadása megtörténik, vagy másik lehetséges alternatívaként az, hogy a palesztinok lakta területek jövőjét „regionális megoldás” keretében szabályozzák. Jaalon azt jósolta, hogy a Hamász profitálni fog a gázai kivonulásból, sőt azt sem tartotta kizártnak, hogy rövid időn belül Izraelnek egy Hamász vezette Gázával kell szembenéznie. Nem vetette el azt a lehetőséget, hogy az IDF majd visszatér Gázába.

Az interjú idején már gőzerővel folyt a „gázai elkülönülési terv” technikai előkészítése, miközben a viták a vezető kormánypárton belül tovább erősödtek. A csoportosulás tagjai közt augusztusban, még a kivonulás megkezdése előtt készített felmérések azt mutatták, hogy Saron

támogatottsága nagyban csökkent, s a kormányból a gázai döntés miatt kivált Netanjahu jóval nagyobb népszerűségnek örvend. Az evakuálás augusztus 15-én kezdődött, ezen a napon a miniszterelnök a televízióban elhangzó nyilatkozatában indokolta kormánya döntését. A gázai kivonulás okainak felsorolásakor a demográfiai tényezőre, a palesztinok súlyos szociális helyzetére, az ebből fakadó gyűlölet folytonos erősödésére hivatkozott. Az evakuálás végrehajtása a gázai régióból, s a négy észak-szamariai településről szeptember 22-én fejeződött be.

A gázai elkülönülési terv végrehajtásának komoly belpolitikai következményei lettek: novemberben szakadás következett be a kormánypártban, Saron híveivel létrehozta a Kadima Pártot, mely a miniszterelnök kényszerű kiválása ellenére a következő év márciusában megnyerte a választásokat. Az új kormányban a januári palesztin választások eredményeként számos új kihívással kellett szembesülnie. ■